

УЧЕСТВОВАЊЕ У ТУЧИ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Ђорђе Ђелић,¹

докторанд Правног факултета Универзитета у Нишу

Апстракт

Живот и тело човека, од првобитних заједница па до данас, предмет су повређивања и угрожавања на различите начине и из различитих побуда. Један од начина може бити туча више лица. Зависно од последица, учешће у тучи може бити инкриминисано као прекршај и као кривично дело. Учествовање у тучи у коме је неко лице лишено живота или је другоме нанета тешка телесна повреда, регулисано је као кривично дело због степена друштвене опасности које са собом носи. Сврха овог рада јесте да се изврши анализа битних обележја кривичног дела учествовање у тучи из чл.123 КЗ. Ово кривично дело заокупљује пажњу теорије и судске праксе посебно у делу ко се може сматрати учесником у тучи, о чему ће аутор изнети свој став. Аутор у раду износи критички став у погледу прописане казне за ово кривично дело, полазећи од степена друштвене опасности овог кривичног дела, уз осврт на казнену политику судова. С обзиром да је туча присутна и у бићу других кривичних дела, биће извршена њихова анализа и размотрено питање стицаја кривичног дела учествовање у тучи и тих кривичних дела.

Кључне речи: живот и телесни интегритет, туча, учесник у тучи, објективни услов инкриминације, стицај кривичних дела.

1. Уводне напомене

Живот и телесни интегритет човека заштићени су међународним и домаћим правним актима. Међународни пакт о грађанским и политичким правима са факултативним протоколом прокламује заштиту права

¹ djelicdj1991@gmail.com

на живот и телесни интегритет човека.² Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода са протоколима јемчи право на живот и штити телесни интегритет човека забраном мучења, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања.³ Устав Републике Србије прокламује заштиту „права на живот“ и „неповредивост физичког и психичког интегритета“.⁴

Кривични законик у глави тринаест предвидео је „кривична дела против живота и тела“ чији су објект заштите живот и тело човека.⁵ Ради се о природним, односно, класичним кривичним делима често означеним у криминалистичкој пракси као „крвни деликти“ (Јовашевић, 2018: 94). У питању су кривична дела старијег датума, с озбиром да су живот и тело човека од давнина па до данас из различитих побуда и на различите начине били повређивани и угрожавани. Један од начина угрожавања наведених заштићених добара јесте путем кривичног дела учествовање у тучи, које се састоји у учествовању у тучи у којој је неко лице лишено живота или је другом лицу нанета тешка телесна повреда.⁶

Објект заштите код овог кривичног дела јесу живот и телесни интегритет човека (Јовашевић, 2003: 91). Пре свега, ту се ради о животу и телесном интегритету лица која учествују у тучи, било физичким радњама било психичким деловањем. Међутим, то може бити и живот и телесни интегритет лица која се не сматрају учесницима у тучи као нпр. случајни пролазници, лица која су покушала да раздвоје учеснике у тучи и др, јер је могуће да у тучи више лица треће лице које се у тучи није нашло својом кривицом буде лишено живота или тешко телесно повређено.

2. Појам туче

Туча представља физички обрачун два или више лица, односно учествовање са другим лицима у физичком обрачунавању (Јовашевић, 2018:

² Чл. 6 и 7 Међународног пакта о грађанским и политичким правима, ратификован Законом о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима, Службени лист СФРЈ, бр.7/71 и 4/2001.

³ Чл. 2 и 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, ратификована Законом о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, Службени лист СЦГ – Међународни уговори, 9/2003 и 5/2005, 7/05 – испр. и „Службени гласник РС – Међународни уговори“, 12/10.

⁴ Чл. 24 и 25 Устава Републике Србије, Службени гласник РС, бр.98/2006.

⁵ Службени гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

⁶ Чл. 123 КЗ.

91). Тучом се ремети јавни ред и мир и она је као таква друштвено неприхватљива (Бабић, Марковић, 2013: 93). Зависно од броја учесника, употребљених средстава, мотива, туча може бити различита по интензитету, трајању и последицама (Јовановић, Јовашевић, 2002: 97). Према степену опасности по сигурност друштва, само учествовање у тучи инкриминисано у прекршајном и у кривичном праву. Као кривично дело, учествовање у тучи јавља се када је у тучи неко лишен живота или је другоме нанета тешка телесна повреда и таква се туча сматра „опасном“ тучом (Таховић, 1956: 358). Учешће у тучи биће инкриминисано као прекршај када се тучом ремети јавни ред и мир и неко од учесника или треће лице нпр. пролазник, посматрач претрпи лаке телесне повреде (Јовановић et al, 2002: 97).

3. Радња и последица

Радња овог кривичног дела се састоји у учествовању у тучи. Учествовање у тучи подразумева суделовање у физичком обрачуну више лица и то међусобним ударањем рукама, ногама и другим деловима тела (раменом, коленом, лактом) али је могуће и међусобним ударањем оружјем, оруђима и различитим предметима подобним за повреду телесног интегритета (Јовашевић, 2017: 43). За радњу кривичног дела није неопходно да дође до додира тела учесника у тучи, јер је могуће обрачунавање између учесника који се налазе на истом простору али на извесном растојању (Таховић, 1956: 358). Тако нпр. међусобно гађање каменицама између више лица којом приликом неко буде лишен живота или тешко повређен (Дракић, 2007: 248). Поред физичког учествовања у тучи, радња извршења може бити и психичко учествовање у тучи и то лица која се налазе на месту туче, не предузимају физичке активности али својим психичким делатностима доприносе стварању опасне ситуације, о чему ће бити више речи у делу о томе ко се сматра учесником у тучи. Дакле, радња извршења састоји се у чињењу и ово кривично дело не може бити учињено нечињењем (Јовашевић, Митровић, 2011: 51). Закон о јавном реду и миру тучу дефинише као узајамно вршење насиља између два или више лица која се састоји у задавању удараца руком, другим деловима тела или предметима.⁷ За постојање дела је неопходно да су радње извршења предузете на једном месту и да су временски повезане, дакле, да постоји просторна и временска повезаност радњи извршења (Кокољ, 1996: 153). Није од утицаја за постојање овог кривичног дела чињеница да ли је туча можда унапред испланирана или се десила изненада, као ни то да ли је до туче дошло у некој затвореној просторији или на јавном месту (Таховић,

⁷ Чл. 3 Закона о јавном реду и миру, Службени гласник РС, бр.6/2016 и 24/2018

1956: 358). Није могућ покушај кривичног дела учествовање у тучи због његове природе (Babić et al, 2013: 96).

Последица овог кривичног дела јесте стварање конкретне, непосредне опасности по живот и тело другог лица, односно, предузимањем радње извршења створена је непосредна опасност од наступања смрти, односно, тешке телесне повреде код другог лица (Јовашевић et al, 2011: 54). Имајући у виду последицу, кривично дело учествовање у тучи спада у кривична дела угрожавања.

4. Основ одговорности за кривично дело учествовање у тучи

У теорији кривичног права постоје две концепције о основу одговорности за учешће у тучи у којој је неко лишен живота или је другоме нанета тешка телесна повреда. Према теорији презумпције, основ одговорности за кривично дело учествовање у тучи јесте чињеница да је сваки учесник у тучи могући извршилац кривичног дела убиства или тешке телесне повреде, уколико се не би утврдила радња ког учесника је непосредно довела до смрти или nanoшења тешких телесних повреда другом лицу (Јовановић, 1983: 171). Ако би се утврдило ко је у тучи другог лишио живота или му нанео тешку телесну повреду, то лице ће одговарати за кривично дело убиство или тешке телесне повреде, а остали учесници у тучи ће бити ослобођени одговорности јер је одговорност за учествовање у тучи супсидијарног карактера у односу на одговорност за кривично дело убиство или тешке телесне повреде. Према теорији угрожавања, основ одговорности за кривично дело учествовање у тучи је чињеница да је учесник у тучи својом радњом допринео настанку конкретне опасности за живот и тело лица која учествују у тучи (Чејовић, 2008: 150). Уколико не буде утврђено чија је радња имала за последицу смрт другог лица или наступање тешке телесне повреде другог лица, сва лица која су узела учешће у тучи одговараће за кривично дело учествовање у тучи. Уколико се утврди ко је од учесника у тучи другог лишио живота или му је нанео тешку телесну повреду, он ће одговарати за кривично дело убиство или кривично дело тешке телесне повреде, а остали учесници одговараће за кривично дело учествовање у тучи јер су својим радњама створили опасност по живот и тело учесника у тучи из кога је произашла смрт, односно, тешка телесна повреда (Јовановић, Ђурђић, Јовашевић, 2000: 170). Наше кривично законодавство је прихватило теорију угрожавања. Сходно томе, учесник у тучи за кога је утврђено да је другог лишио живота или му је нанео тешку телесну повреду, одговараће за кривично дело убиство, односно, тешке телесне повреде али не и за кривично дело учествовање у тучи, с обзиром

да се ради о привидном идеалном стицају по основу супсидијаритета зато што је учествовање у тучи прелазни стадијум у извршењу кривичног дела убиство, односно, тешке телесне повреде. Уколико у тучи више лица буде лишено живота или је више лица тешко телесно повређено, па суд на основу изведених доказа утврди да је неко од учесника у тучи лишио живота или тешко телесно повредио једно лице, а за остала лица у тучи лишена живота или тешко телесно повређена не буде утврђено чија је радња то непосредно проузроковала, поставиће се питање има ли стицаја кривичног дела убиство, односно, тешке телесне повреде са кривичним делом учествовање у тучи. Аутор је става да у овој ситуацији постоји привидни идеални стицај по основу консумпције, јер је учествовање у тучи обухваћено убиством, односно, наносењем тешке телесне повреде.

5. Учесник у тучи

Код овог кривичног дела највећу пажњу заокупљује питање ко се може сматрати учесником у тучи. Учествовање у тучи мора бити добровољно (Таховић, 1956: 358). Учеснику тучи сматра се пре свега лице које се физички обрачунава са другим лицима, затим лице које присуствује тучи, не узима учешће у физичком обрачуну али учествује у стварању опасне ситуације тако што бодри и подстрекава присутна лица на физичко обрачунавање, као и лице које на месту туче спречава друга лица да учеснике у тучи раздвоји или да спречи тучу (Јовашевић, 2017: 43). Сва ова лица учествују у тучи, било физичким обрачунавањем било другим радњама којима стварају опасно стање. Учесником у тучи сматраће се и лице које напусти тучу пре него што наступи смрт или тешка телесна повреда другог лица, под условом да су његове радње допринеле да наступи конкретна опасност по живот и тела лица (Babić et al, 2013: 95). Учесник у тучи биће и лице које се накнадно прикључи тучи, под условом да у том тренутку још увек није дошло до смрти, односно, тешке телесне повреде другог лица. Постоји и став да ће лице које напусти тучу пре наступања смрти, односно, тешке телесне повреде код другог лица одговарати за прекршај а не за кривично дело учествовање у тучи (Кокољ, 1996: 158). Аутор овог рада је става да је прихватљивије прво становиште а то је да ће лице које напусти тучу пре него што је дошло до смрти или тешких телесних повреда другог одговарати за ово кривично дело ако је својим радњама допринело настанку непосредне и стварне опасности по живот и тело која је довела до смрти или тешке телесне повреде другог, дакле учествовао је у стварању опасног стања које је довело до смрти или тешке телесне повреде те како се ради о кривичном делу угрожавања, то је оправдано да ово лице одговора за наведено кривично дело. Уколико су радње тог

лица у конкретном случају биле такве да нису могле допринети настанку конкретне опасности по животе и тела других учесника у тучи или трећих лица, то лице се не би могло сматрати извршиоцем овог кривичног дела (Jovanović et al, 2002: 97).

У теорији и судској пракси је посебна пажња посвећена питању да ли се учесником у тучи сматра лице које се укључи у тучу након наступања тешке телесне повреде или смрти другог. У теорији постоји став да то лице неће одговорати јер је приступило тучи након што је дошло до смрти другог лица, односно, тешког телесног повређивања другог, својим радњама није допринео стварању опасног стања које је довело до смрти, односно, тешког телесног повређивања (Стојановић, Перић, 2006: 49-50). И у судској пракси присутан је став да не постоји кривично дело учествовања у тучи када се окривљени умешао у тучу након што су оштећеном нанете тешке телесне повреде.⁸ Објективни услов инкриминације је наступио, те приступање тучи након тога није оправдано казнити као радњу извршења овог кривичног дела. Изузетак би био у ситуацији да након што је у тучи неко лишен живота или је други тешко телесно повређен, лице приступи тучи у којој још неко буде лишен живота или тешко телесно повређен. Има аутора који сматрају да треба да одговара и лице које приступи тучи након наступања објективног услова јер се укључило у тучу која је оствареним условом инкриминације добила опасан карактер (Ђорђевић, 2001: 82). Прихватљивији је став да се учесником у тучи неће сматрати лице које приступи тучи након наступања смрти, односно, наносења тешких телесних повреда другом лицу, јер је то лице приступило тучи након наступања објективног услова инкриминације а кривично дело учествовање у тучи подразумева да одговарају лица која узму учешће у тучи тако да њихове радње створе опасно стање које је довело до смрти или до тешких телесних повреда другог лица.

Учесником у тучи не сматра се лице које је узело учешће у тучи и једино задобило тешке телесне повреде, јер закон предвиђа да одговара учесник у тучи у којој је „другом“ нанета тешка телесна повреда (Јовашевић, 2017: 43). Постоји став и да лице које је у тучи тешко телесно повређено треба да одговара јер је предузело непријатељске акте који су створили опасност за живот и здравље других лица (Вражалић, 1953: 16). Аутор сматра да је први став правилнији, јер закон јасно каже да одговарају учесници у тучи у којој је другом нанета тешка телесна повреда, дакле „другом“ јасно указује да то не може бити учесник у тучи у којој је он сам задобило тешке телесне повреде. Међутим, учесник у тучи који је задобило тешку телесну повреду одговараће за ово кривично дело ако је поред њега још

⁸ Пресуда Окружног суда у Београду Кж. 2026/2003.

неко лице претрпело тешке телесне повреде или је друго лице лишено живота. Учесник у тучи који је и сам тешко телесно повређен има одговарати за ово кривично дело јер је његовим активностима у односу на лице које је лишено живота или тешко телесно повређено створена конкретна опасност по живот и тело (Babić et al, 2013: 95).

Подстрекавање и помагање код овог кривичног дела је могуће ако се наговарање на извршење, односно, помагање у извршењу овог кривичног дела изврши пре него што је дошло до самог физичког обрачуна (Лазаревић, 2011: 489). Подстрекачем и помагачем се имају сматрати и лица која су присуствовала тучи ако њихове радње нису таквог интензитета да допринесу настанку опасног стања, стања опасности по живот и тело других лица, тако да се те радње не сматрају радњама извршења (Јовановић et al, 2002: 98). Да ли ће се психичке делатности лица на месту и у време туче ценити као радње извршења или као радње подстрекавања и помагања, зависи од околности самог случаја.

С обзиром да туча представља физички обрачун више лица, то се овде ради о нужном саизвршилаштву у виду дивергентног кривичног дела, јер учесници у тучи предузимају делатности једни према другима због супротстављених интереса. За одговорност окривљених није од утицаја да ли су окривљени били подељени у међусобно сукобљеним групама или су се међусобно сукобљавали, већ само то што су учествовали у тучи у којој је неко лишен живота или је тешко телесно повређен.⁹ У погледу броја учесника у тучи, у теорији преовлађује став да је неопходно учешће најмање три лица због чињенице да за ово кривично дело одговарају само они учесници у тучи за које није утврђено да су другог лишили живота или да су му нанели тешку телесну повреду. По логици ствари, у тучи два лица када је једно од њих тешко телесно повређено или лишено живота, знало би се ко га је тешко телесно повредио, односно, ко га је лишио живота. Из тог разлога, неопходно је учешће најмање три лица, осим када у тучи два лица буде лишено живота или буде тешко телесно повређено треће лице које није узело учешће у тучи нпр. случајни пролазник а није могуће утврдити чија је радња непосредно довела до смрти трећег лица или тешких телесних повреда (Јовановић, 1983: 171).

6. Нужна одбрана код учествовања у тучи

Занимљиво је да ли је код овог кривичног дела могућа примена института нужне одбране. Полазећи од тога да је туча физичко обрачунавање више лица а да је нужна одбрана одбијање истовременог противправног

⁹ Пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж. 1.11163/13 од 24. 02. 2014. године

напада, то нема места примени овог института код лица која се сматрају учесницима у тучи, јер њихове активности нису усмерене на одбрану од напада већ на сам напад на друге учеснике у тучи. Међутим, може се десити да неко треће лице без своје кривице нпр. случајни пролазник, буде увучен у тучу или неко лице покуша да раздвоји оне који се туку. Раније је речено учествовање у тучи мора бити добровољно. Ова лица могу, тако уведена у тучу, бити нападнута и може се десити да она бранећи се, одбијајући напад који претходно нису скривила, друго лице лише живота или га тешко телесно повреде. Уколико се активности тих лица састоје само у одбијању таквог напада и уколико се таква лица након одбијања напада не укључе у физичко обрачунавање, уколико из положаја оног ко се брани не пређу у положај оног који напада, та лица не могу бити учесници у тучи. У том случају та лица би била ослобођена од оптужбе за кривично дело убиство, односно, тешке телесне повреде а не за кривично дело учествовање у тучи јер се овде зна да је њихова радња довела до смртног исхода, односно, тешке телесне повреда али је искључена противправност па нема кривичног дела (Дракић, 2007: 257). Остали учесници у тучи, за које се не би утврдило да су њихове радње непосредно проузроковале смрт тог лица, одговарали би за кривично дело учествовање у тучи и поред тога што се зна да је до смртног исхода дошло услед одбијања напада (Лазаревић, 2011: 492). Сходно прихваћеној теорији угрожавања, та лица су својим радњама створила стање конкретне опасности по живот и тело других лица којом приликом је и дошло до лишења живота, односно, тешке телесне повреде другог и у томе лежи основ њихове одговорности и поред чињенице да се зна ко је лишио живота друго лице, односно, ко му је нанео тешке телесне повреде.

7. Објективни услов инкриминације

Учешће више лица у тучи чини такву тучу опасном по живот и тело самих учесника (Стојановић, 2012: 429). За постојање овог кривичног дела неопходно је да је у тучи неком лицу нанета тешка телесна повреда или да је лишено живота, само учествовање у тучи у којој нема лишења живота другог или наносења тешке телесне повреде другом не представља кривично дело. Овде би могло бити речи о прекршају јер је Законом о јавном реду и миру санкционисано изазивање или учествовање у тучи које доведе до нарушавања јавног реда и мира, односно, радња извршења овог прекршаја у групи од три или више лица.¹⁰ У погледу тешке телесне повреде као објективног услова инкриминације, закон ништа не каже о врсти тешке телесне повреде, па то може бити тешка телесна повреда у

¹⁰ Чл. 9 ЗЈРМ, Службени гласник РС, бр. 6/2016 и 24/2018.

било ком облику. Ово дело могу извршити само они учесници у тучи за које није утврђено да су учинили кривично дело убиство, односно, тешке телесне повреде, односно, да је њихова радња непосредно имала за последицу смрт, односно, тешко телесно повређивање другог. Ако се утврди да је неки од учесника у тучи другог учесника у тучи или неко треће лице лишио живота или га је тешко телесно повредио, постојаће привидни идеални стицај по основу супсидијаритета, јер је кривично дело учествовање у тучи прелазни стадијум ка извршењу кривичних дела убиства, односно, тешке телесне повреде (Стојановић, 2012: 430). Закон није изричито прописао да лишење живота или тешка телесна повреда мора наступити код учесника у тучи, што значи да кривично дело постоји и ако је објективни услов инкриминације наступио код трећег лица нпр. случајног пролазника, лица које покуша да раздвоји учеснике у тучи (Ђорђевић, 2001: 79). У судској пракси присутан је став да ово кривично дело постоји и ако је учинилац учествовао у тучи у којој је покушано убиство.¹¹ Може се десити да учесник у тучи, у којој је неко лишен живота или је другоме нанета тешка телесна повреда, у тучи нанесе лаку телесну повреду учеснику у тучи или трећем лицу. Теорија је подељена о томе да ли има стицаја, тако има ставова да постоји стицај ових кривичних дела (Лазаревић, 2011: 492), односно, да постоји привидни идеални стицај по основу консумпције, односно, инклузије (Стојановић, 2012: 431). Аутор је става да у оваквој ситуацији постоји привидни идеални стицај, и то по основу консумпције, јер су лаке телесне повреде већ обухваћене опасним стањем који се састоји у лишењу живота другог или у nanoшењу тешке телесне повреде другом.

8. Виност

У погледу виности, ово кривично дело је могуће учинити само са умишљајем, и то како директним тако и евентуалним. Умишљај учиниоца овог кривичног дела мора се ограничити на свест да учествује у тучи која може изазвати конкретну опасност по живот и тело другог лица. Умишљај учиниоца не може обухватити смрт, односно, тешке телесне повреде другог лица, јер уколико би смрт или тешка телесна повреда другог била обухваћена умишљајем, такво лице би одговарало за кривично дело убиство, односно, тешке телесне повреде (Стојановић, Перић, 2006: 50).

9. Казне и казнена политика судова

Учесник у тучи се за само учествовање у тучи може казнити новчаном казном или казном затвора до три године. У питању је кривично дело

¹¹ Пресуда Врховног суда Србије Кж. 652/2003 од 30. октобра 2003. године

код кога су радње учесника створиле опасну ситуацију која је довела до смрти, односно, тешког телесног повређивања другог. Највреднија добра човека се извршењем овог кривичног дела уништавају, односно, повређују. Оправдано се може поставити питање да ли новчана казна може бити адекватна за ово кривично дело. Иако за ово кривично дело одговарају лица која су узела учешће у тучи, али није утврђено да су њихове радње непосредно проузроковале лишење живота, односно, тешке телесне повреде другог, новчана казна алтернативно прописана са казном затвора није прихватљива због природе самог дела, јер се не ради о кривичном делу нижег степена друштвене опасности да би било оправдано његове учиниоце санкционисати новчаном казном. Осуда на новчану казну за учешће у тучи у којој би неко лице било лишено живота не би водила постизању сврхе кажњавања, тако би у овом делу требало брисати новчану казну и предвидети само казну затвора.

Када је у питању казнена политика судова у Републици Србији, у 2013. години од укупно 187 лица осуђених за кривично дело учествовање у тучи, 59 лица је осуђено на казну затвора, 25 лица на новчану казну, 5 лица на казну рада у јавном интересу а највише је било изречених условних осуда и то 98 (Републички завод за статистику, 2014). У 2014. години од укупно 169 лица осуђених за кривично дело учествовање у тучи, 34 лица је осуђено на казну затвора, 30 лица на новчану казну, 3 лица на казну рада у јавном интересу, 1 судска опомена је изречена и укупно 99 условних осуда (Републички завод за статистику, 2015). У 2015. години од укупно 145 лица осуђених за кривично дело учествовање у тучи, 29 лица је осуђено на казну затвора, 18 лица на новчану казну, 5 лица на казну рада у јавном интересу и изречено је 93 условних осуда (Републички завод за статистику, 2016). У 2016. години од укупно 157 лица осуђених за кривично дело учествовање у тучи, 34 лица је осуђено на казну затвора, 26 лица на новчану казну, 1 лице на казну рада у јавном интересу и изречено је 95 условних осуда (Републички завод за статистику, 2017). У 2017. години од укупно 120 лица осуђених за кривично дело учествовање у тучи, 18 лица је осуђено на казну затвора, 22 лица на новчану казну, 3 лица је осуђено на казну рада у јавном интересу и изречено је 77 условних осуда (Републички завод за статистику, 2018). Наведени подаци за анализирани петогодишњи период показатељ су благе казнене политике судова, у више од половине свих осуђујућих пресуда изречена је условна осуда, што се никако не може прихватити као позитивна пракса домаћих судова полазећи од природе овог кривичног дела.

10. Однос кривичног дела учествовање у тучи са другим кривичним делима

Од значаја за сагледавања свих аспеката кривичног дела учествовања у тучи јесте и анализа других кривичних дела код којих се као елемент дела јавља туча. У групи кривичних дела против живота и тела предвиђено је кривично дело угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи које се састоји у машању за оружје, опасним оруђем или другим средством подобним да тело тешко повреди или здравље тешко наруши при тучи и свађи, а предвиђен је и тежи облик ако се учинилац маши ватреног оружја при тучи или свађи.¹² Последица овог дела јесте апстрактна опасност за тело и здравље људи. Ово дело је често претходни стадијум за извршење неког тежег кривичног дела против живота и тела. Код овог кривичног дела, туча се не посматра у смислу кривичног дела учествовање у тучи из чл. 123 КЗ, јер за постојање дела није потребно да наступи објективни услов инкриминације из чл. 123 КЗ нити одговорају сви учесници у тучи у којој се неко машио оружја, опасног оруђа или другог средства подобног да тело тешко повреди или здравље тешко наруши, већ само оно лице које се машило тог средства при тучи или свађи (Стојановић, 2012: 432). Поставља се питање да ли постоји стицај кривичног дела учествовање у тучи и кривичног дела угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи, ако се лице које учествује у тучи маши оружја, опасног оруђа па у тучи неко лице буде лишено живота или другоме буде нанета тешка телесна повреда, а не буде утврђено чија је радња непосредно довела до смрти, односно, тешке телесне повреде другог лица. У таквој ситуацији би постојао само привидни идеални стицај по основу консумпције и учесник у тучи би одговарао само за кривично дело учествовање у тучи јер је кривично дело угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи њиме конзумирано.

Туча се помиње као алтернативна радња извршења кривичног дела насилничко понашање из групе кривичних дела против јавног реда и мира и то као изазивање туче које за последицу има теже ремећење јавног реда и мира или значајније угрожавање спокојства грађана.¹³ Изазивање туче је могуће било предузимањем радње физичког обрачунавања било подстрекавање другог на тучу (Лазаревић, 2011: 998). Ако упоредимо кривично дело учествовање у тучи са кривичним делом насилничко понашање, може се видети да је код кривичног дела учествовање у тучи ирелевантно ко је започео тучу, јер ће одговорати и онај ко је изазвао тучу и остали учесници ако је дошло до смрти другог или тешког

¹² Чл. 124 КЗ

¹³ Чл. 344 КЗ

телесног повређивања, док се код кривичног дела насилничко понашање инкриминише само изазивање туче, одговараће лице које изазове тучу која доведе до тежег ремећења јавног реда и мира или значајнијег угрожавања спокојства грађана. Код кривичног дела учествовање у тучи траже се најмање три учесника, док је за тучу код насилничког понашања довољно да је дошло до физичког обрачуна најмање два лица.

Ако учинилац изазивањем туче теже ремети јавни ред и мир или значајније угрози спокојство грађана, а затим настави са учешћем у тучи у којој је неко лишен живота или је неко тешко телесно повређен, он ће одговорати само за кривично дело учествовање у тучи, јер би се тада насилничко понашање јавило као претходни стадијум у извршењу кривичног дела учествовање у тучи па би постојао привидни идеални стицај у облику супсидијаритета (Кокољ, 1996: 165).

11. Закључак

Санкционисање учешћа у тучи којим се ствара опасно стање које доводи до смрти неког лица или наношења тешке телесне повреде другом лицу као кривичног дела је оправдано и неопходно за свако друштво, имајући у виду непосредну опасност таквих радњи по живот и тело људи.

Разматрајући битна питања која се тичу кривичног дела учествовање у тучи из чл. 123 КЗ, може се извући закључак да би важеће законско решење из чл. 123 КЗ требало бити предмет разматрања у циљу измена и допуна. Наиме, учествовање у тучи подразумева добровољно учешће лица у тучи и како су животну могуће ситуације да лице без кривице буде увучено у тучу или да раздваја учеснике у тучи или се само брани, то би било повољније да се у циљу постизања правне сигурности законом јасно предвиди да такво лице неће одговорати за ово кривично дело, полазећи од ставова теорије и судске праксе.

Како се ради о кривичном делу где радње учесника стварају опасно стање које доводи до смртног исхода, односно, тешке телесне повреде било учесника било неког трећег лица, важеће законско решење да се може изрећи или казна затвора или новчана казна није адекватно и примерено природи овог кривичног дела, те би требало брисати новчану казну и предвидети само казну затвора јер је новчана казна неспојива са овим кривичним делом, будући да се њеним изрицањем не би могла ни постићи сврха кажњавања.

Ако се погледају статистички подаци који указују да судови најчешће прибегавају изрицању условне осуде за ово кривично дело, а полазећи од

природе самог дела, закључује се да је казнена политика домаћих судова релативно блага и да то није адекватна кривична санкција учиниоцима овог кривичног дела, те да се тиме неће постићи општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција.

Референце

Бабић, М, Марковић, И. (2013). *Кривично право, посебни део*. Бања Лука: Правни факултет у Бањој Луци;

Вражалић, М. (1953). Нека питања у вези са кривичним делом „учествовање у тучи“. *Правни живот*.1/1953. 14-17;

Дракић, Д. (2007). Кривично дело учествовање у тучи. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1-2/2007. 245-262;

Ђорђевић, Ђ. (2001). Угрожавање живота и телесног интегритета учествовањем у тучи, *Правни живот*, 9/2001, 73-85;

Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, *Службени лист СЦГ – Међународни уговори*, 9/2003 и 5/2005, 7/05 – испр. и „Службени гласник РС – Међународни уговори“, 12/10;

Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима. *Службени лист СФРЈ*, бр.7/71 и 4/2001;

Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр.6/2016 и 24/2018;

Јовановић, Љ, Јовашевић, Д. (2002). *Кривично право II, посебни део*, Београд: Полицијска академија;

Јовановић, Љ, Ђурђић, В., Јовашевић, Д. (2000). *Кривично право, посебни део*, Ниш: Центар за публикације Правног факултета у Нишу;

Јовановић, Љ. (1983). *Кривично право, посебни део*, Београд: „Светозар Марковић“;

Јовашевић, Д. (2018). Кривичноправна заштита телесног интегритета у праву Републике Србије, у: Петровић, Б. et al.(ур). *Кривично законодавство и функционисање правне државе, међународна научно-стручна конференција* (стр. 81-96). Требиње: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу;

Јовашевић, Д. (2017). *Кривично право, посебни део*, Београд: Досије Студио;

Јовашевић, Д, Митровић, Љ. (2011). Казнена одговорност за учествовање у тучи у Босни и Херцеговини. *Годишњак Факултета правних наука Универзитета Апеирон*, бр. 1/2011, 45-60;

- Јовашевић, Д. (2003), *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, Београд: Номос ДОО Београд;
- Кокољ, М. (1996). Кривично дело учествовања у тучи. *Правни живот*, бр.9/1996, 151-168;
- Кривични законик. *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016;
- Лазаревић, Љ. (2011). *Коментар Кривичног законика*, Београд: Правни факултет Универзитета Унион у Београду;
- Пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж .1.11163/13 од 24. 02. 2014. године;
- Пресуда Окружног суда у Београду Кж. 2026/2003;
- Пресуда Врховног суда Србије Кж. 652/2003 од 30. октобра 2003. године;
- Републички завод за статистику, *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2013. године*, бр. 588 (2014);
- Републички завод за статистику, *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2014. године*, бр. 603 (2015);
- Републички завод за статистику, *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2015. године*, бр. 617 (2016);
- Републички завод за статистику, *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2016. године*, бр. 628 (2017);
- Републички завод за статистику, *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2017. године*, бр. 643 (2018);
- Стојановић, З, Перић, О. (2006). *Кривично право, посебни део*, Београд: Правна књига;
- Стојановић, З. (2012). *Коментар Кривичног законика*, Београд: ЈП „Службени Гласник“;
- Таховић, Ј. (1956). *Коментар Кривичног законика*. Београд: Савремена администрација;
- Устав Републике Србије. *Службени гласник РС*, бр.98/2006;
- Чејовић, Б. (2008). *Кривично право у судској пракси, посебни део*, Крагујевац: Лион Марк.

Резиме

Потреба за заштитом живота и тела човека никада није престала, имајући у виду различите облике повређивања и угрожавања наведених добара од првобитних друштвених заједница па све до данас. Живот и тело човека уживају најширу правну заштиту, како у међународним и регионалним тако и у домаћим правним прописима. Туча, као физичко обрачунавање два или више лица, један је од начина повређивања живота и тела човека. Она може бити различитог степена опасности по живот и тело човека и по друштво у целини, зависно од употребљених средстава, броја учесника, мотива и др. Према степену друштвене опасности које туча са собом носи, учешће у тучи је инкриминисано и у прекршајном и у кривичном праву.

Аутор је анализирао битна обележја кривичног дела учествовања у тучи у Кривичном законнику Републике Србије, које се састоји у учествовању у тучи у којој је неко лишен живота или му је нанета тешка телесна повреда. Основ одговорности учесника у тучи лежи у томе што су њихове радње створиле опасно стање које је довело до смрти, односно, доношења тешке телесне повреде код другог. Учесник у тучи се санкционише за ово кривично дело онда када је неспорно да је учествовао у тучи али није доказано да је његова радња непосредно проузроковала смрт, односно, тешке телесне повреде код другог лица. Највећа пажња поклоњена је питању ко може бити учинилац овог кривичног дела, као питању које закупљује највећу пажњу свих аутора који су обрађивали ову тему, али и судске праксе када је у питању ово кривично дело. Извршен је и осврт на институт нужне одбране код овог кривичног дела, посебно због природе туче као радње активног физичког обрачунавања. Аутор се посебно осврнуо на прописане казне за ово кривично дело, заузимајући свој критички став у погледу новчане казне као алтернативне, због саме природе кривичног дела и степена друштвене опасности које дело носи, указујући на казнену политику судова. Разматрањем обележја овог кривичног дела, настојало се јасно разграничити последица кривичног дела и објективни услов инкриминације у облику живота и смрти човека, као околности која оправдава санкционисање таквог понашања као кривичног дела, јер ће у случају изостанка смрти, односно, тешке телесне повреде другог, само учествовање у тучи бити санкционисано као прекршај. Питање виности учиниоца је значајно јер се ово кривично дело може учинити са умишљајем који се мора ограничити на свест да се учествује у тучи у којој се може створити конкретна опасност по живот и тело других лица, јер уколико би умишљај обухватио смрт или тешку телесну повреду другог, тада би се радило о кривичном делу убиство, односно, тешке телесне повреде. Како

се туча помиње и у бићу других кривичних дела у позитивном праву Републике Србије, у раду је поклоњена пажња анализи и упоређивању тих кривичних дела са кривичним делом учествовањем у тучи, а све у циљу њиховог разграничења и регулисања питања могућег стицаја.

PARTICIPATION IN A FIGHT IN THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Ђорђе Ђелић,

PhD Student, Faculty of Law, University of Niš

Summary

Bearing in mind various forms of violation and endangerment of human life and integrity of individuals which have been part of organized societies from the prehistoric times to the present day, the need for protection of human life and one's physical integrity has never ceased to exist. Human life and physical integrity of an individual enjoy the broadest legal protection in international, regional and national legal documents. Participation in a fight, as a physical conflict between two or more person, is one of the ways of violating the right to life and physical integrity of an individual. A fight may entail varying degrees of danger to life and limb, as well as danger to the society as a whole, depending on the number of participants, motives, employed instruments, etc. Participation in a fight is incriminated both in misdemeanor law and in criminal law, depending on the degree of social danger it entails.

In this paper, the author analyzed the important features of the criminal act of participation in a fight, envisaged in the Criminal Code of the Republic of Serbia. This criminal offence entails participation in a fight where someone is deprived of life or sustains a serious bodily injury. The criminal liability of the participants in a fight rests on the fact that their actions have created a dangerous state of affairs which results in one's death, or infliction of serious bodily harm on another.. A participant in a fight is sanctioned for the commission of this criminal act when it is undisputed that he participated in the fight, but it cannot be proven that his action directly caused the death or serious bodily injury of another. In this article, the authors focuses on the perpetrators of this criminal offense, the legal nature of fight as an act of active physical conflict, the institute of right to self-defense, and the judicial practice on this criminal offence. The author has paid special attention to the prescribed penalties for this criminal act and the penal policy of the courts. In particular, the author is critical on the matter of a fine as and alternative penalty, particularly taking into account the nature of the criminal act and the level of social danger that it entails.

Considering the features of this criminal act, the author attempts to clearly delineate the consequence of this criminal act and the objective condition of incrimination in the form of one's death, as a circumstance that justifies the sanctio-

ning of such behavior as an criminal act. In the event of an absence of a death or serious bodily injury of another, the participation in the fight will be sanctioned as a misdemeanour. The question of the perpetrator's guilt (culpability) is significant because this crime may be committed with intent, which must be limited to the perpetrator's awareness that he is taking part in a fight which may create a concrete danger to human life or limb of another; thus, if an intentional and deliberate act results in death or infliction of serious bodily harm to another, then it will constitute the criminal offence of the murder, or serious bodily injury. However, participation in a fight is also mentioned as the essential element of other criminal acts in the positive law of the Republic of Serbia. For this reason, the author analyzes and compares different criminal offences involving the participation in a fight in order to make a clear distinction among them and discuss the issue of possible concurrence of criminal acts.

Keywords: *life and limb, physical integrity, Criminal Code, participation in fights, multiple participants, objective condition of incrimination, punishment.*